

Dětství uvízlé v síti

Co dělají vaše děti, když usilovně svírají v ruce telefon či tablet? Dlouhé hodiny hrají Fortnite? Sjíždějí videa s youtubery? Internet se stal nepopíratelně součástí našich životů.

MARTIN LESKOVJAN
Podnikatel v IT bezpečnosti a ochrany soukromí. V Paralelní polis se dobrovolně věnuje decentralizaci a kryptotechnologiím.

S internetem a světem sociálních sítí začínají stále mladší děti. Přestože Facebook i Instagram stanovily hranici pro registraci bez souhlasu rodičů na třináct let, často tu „potkáte“ i děti mladší. Vždyť je tak jednoduché zalhat v datu narození a stát se součástí online světa...

Na internetu od plenek

Podle Martina Leskovjana ze společnosti Citadela a spoluzakladatele Paralelní polis jsou vystaveny rizikům internetu děti prakticky od narození. Mnoho rodičů se podle něj mylně domnívá, že jejich potomci začínají být ohroženi online světem až v momentě, kdy jim dají k dispozici telefon, tablet nebo počítač. První vystavení rizikům však údajně začíná se zveřejněním fotografie novorozence na sociálních sítích. Rozmach audiovizuálních

sociálních sítí, jako je Facebook nebo Instagram, přinesl podle Leskovjana ztrátu kritického posuzování, zda zveřejněný obsah nepřináší nechtěná rizika. „Existuje mnoho různých subjektů, které obsah na těchto sociálních sítích plošně monitorují a zaznamenávají. Rodiče tak dávají světu informace ze soukromí svých dětí, které mohou být v budoucnu zneužity (například biometrické údaje z fotografií). Další skupinou rizik jsou smart vychytávky pro děti, které komunikují přes internet – obligátní chůvičky s otevřenou a nezabezpečenou IP adresou, geolokační hodinky se simkارتou, nejrůznější aplikace pro sledování a záznamy zdravotního stavu dítěte. Jen málokdy se uživatelé zajímají, co se děje se sbíranými daty,“ vysvětluje odvrácenou stranu online světa Leskovjan.

V současnosti existuje jen málo studií, která by se plně zaměřila na problematiku vlivu moderních technologií a internetu na děti útlého věku. Důvodů je několik. Řadu z nich dotují sami výrobci technologií, případně jimi financovaná centra. Logicky se proto zajímají především o skupiny představující možnou kupní sílu. Dalším důvodem je etická rovina zařazování dětí do výzkumných aktivit. Většina údajů o chování dětí v online světě vzniká dotazováním rodičů (malé děti ještě nemají plně rozvinuté řečové schopnosti, případně schopnost sebereflexe).

V jednom se však odborníci shodují, a to, že „vystavíte-li“ své dítě předškolního či mladšího školního věku médiím, měli byste u toho být. Například článek Can smartphones Make kids smarter? (Hoffman, 2011) přináší

46

minut denně tráví online v průměru desetileté děti. Studie se shodují, že se snižuje věk, v němž děti začínají užívat internet, a zvyšuje se doba, kterou tráví online: 21 procent dětí používá internet již ve 3 letech, v 5 letech to je už dokonce polovina. Mezi devítiletými je těžké najít někoho, kdo by internet nepoužíval, o rok starší děti jsou online denně.

autorka: Eva Kadavá; foto: archiv Martina Leskovjana

sérii kritérií pro hodnocení programu, aplikace nebo pořadu, který může rodičům pomoci v rozhodování, zda jsou pro dítě vhodné. Jedná se o takzvaný tří C přístup, kde C jsou zkratky slov content (obsah), context (souvislost) a child (dítě). K jednotlivým bodům se vážou otázky umožňující diagnostiku daného média:

C – content – Jaká je hlavní myšlenka aplikace? Jak je aplikace designována? Uvádí zdroje, ze kterých vychází? Je založena na nějakém výzkumu? Je věkově vhodná? Pochází z ověřeného zdroje?

C – context – Jak a kdo je s dítětem při konzumaci aplikace ve spojení? Mluví s ním rodiče či další osoby o tom, co se na obrazovce odehrává? Učí se dítě prostřednictvím aplikace něco, co pak může použít i v jiné aktivitě či situaci? Vypráví dítě, co online sleduje a potkává?

C – child – Kolik mediální stimulace může dítě dostat? Jaký typ média mu dodává nejvíce zábavy a vzbuzuje nejzajímavější otázky? Které médium mu přináší nejvíce radosti a nejvíce ho přitahuje? Co dítě ztrácí, pokud věnuje aplikaci či médiu čas?

Jasně hranice

V posledních letech let přibývá projektů, které se snaží nejen děti samotné, ale i učitele a rodiče informovat o úskalích internetu. Jedním z nich je Budsafe-online.cz, jehož tvář se stal známý youtuber Jirka Král. Prostřednictvím krátkých videí popisuje největší slabiny online světa, ale také třeba proč je důležité mít nastaveno dvoufázové ověření či jak si správně zabezpečit své sociální sítě.

Někteří rodiče se snaží svého potomka ochránit úplným zákazem přístupu k internetu. Ne nadarmo se však říká „odříkaného chleba největší krajíc“ nebo že „zakázané ovoce nejvíce chutná“... Místo zákazů odborníci doporučují spíše dostatek informací. „Lze omezit nebo oddalovat kontakt s obrazovkami, což lze jen vřele doporučit, ale odříznutí je s narůstajícím věkem stále obtížnější. Přístupů existuje mnoho, já osobně zastávám takový, který staví na seznamování dítěte s tím, jak internet funguje, a tedy i s tím, jak snadné je vytvořit falešný obsah, smyšlenou identitu nebo zfalšovat odesílatele informace. Dítě by také

mělo být seznamováno s pojmy, jako jsou umělá inteligence a plošná analýza velkého množství dat (big data), která se ve velkém uplatňují právě na nejblížejších sociálních sítích. V neposlední řadě by měl být dítěti představen koncept digitálního soukromí jako výsostného práva každého jedince a jeho snadné prolomitelnosti,“ vyjmenovává Martin Leskovjan, který je zároveň spoluzakladatelem společnosti FlyEye zabývající se ochranou soukromí.

Rodiče by měli k problému přistupovat systematicky. Existuje mnoho doporučení, jak nastavit „parent control“ neboli omezení přístupu k některým obsahům na internetu. Klíčové ale je, aby dospělí vystupovali v prvních letech v roli aktivního průvodce a nenechávali dítě surfovat samotné. Je důležité, aby vnímali zájmy svého dítěte a podle toho ho směřovali dál. Bohužel se často děje opak – rodiče umlčí dítě mobilem nebo tabletem, aby si chvíli hledělo svého a oni měli trochu klidu sami pro sebe.

Vedle rodičů hrají důležitou roli také školy a pedagogové. Právě na nich leží v dnešním systému povinného vzdělávání velká zodpovědnost. „Současný školní systém spolu s většinou rodičů selhává na všech úrovních – ať už ve schopnosti srozumitelně a přiměřeně naučit děti internet používat, v koordinaci vzdělávání i v samotném propojení školy a rodiny, také v krocích, které by vedly k odhalení šikany či jiného psychického násilí, nebo také k proměně učebních plánů na dobu, kdy memorování informací absolutně nedává smysl,“ vypočítává slabiny českého školství nejen v souvislosti s internetem Leskovjan.

Dospělí tráví denně na internetu v průměru o 68 minut méně než děti. Stále častěji je proto skloňována možná závislost některých dospívajících na online světě. „Jedná se o skutečné riziko, velmi silný psychologický impulz, který si dítě v nejhorším případě dávákuje neomezeně a neřízeně samo. Online svět je zákonitě zajímavější, barvitější a instantní. Jde o zcela nový fenomén, o jehož dlouhodobých důsledcích zatím mnoho nevíme, a existuje jen málo odborníků schopných tyto otázky kvalifikovaně řešit. Úroveň povědomí o těchto problémech na základních a středních školách je potom úplně tristní a provozovatelé těchto škol tento problém nijak systematicky neřeší,“ uzavírá možná rizika online světa a nastoluje tak otázky k řešení Martin Leskovjan.

CO TO ZNAMENÁ?

SEXTING

je používání mobilního zařízení nebo počítače k posílání či příjmu choulostivých obrázků, videí či textových zpráv, jejichž hlavní postavou bývá obvykle odesílatel. Většina -náctiletých prohlašuje, že to dělá pro zábavu. Řada dívek však připouští, že tak činí pod nátlakem svých partnerů.

KYBERGROOMING

označuje chování, kdy si pachatel na internetu vytipovává oběť, snaží se získat její důvěru, vybudovat s ní blízký vztah a vylákat ji k osobní schůzce. Cílem setkání je oběť zneužít.

MALWARE A SPYWARE

jsou škodlivé softwary, které proniknou do vašeho zařízení, dokážou měnit nastavení, ovládat systém na dálku, zobrazovat nevyžádané reklamy, měnit webové prohlížeče, přesměřovat navštěvované webové stránky.

Pokud vás téma zajímá, přečtěte si: Manfred Spitzer – Digitální demence; Danah Boyd – Je to složitější, Sociální život teenagerů na sociálních sítích; Jean Rubik – Bez mobilu; Petr Lupač – Za hranice digitální propasti

31%

dětí ve věkové skupině 8 až 10 let má k dispozici vlastní mobilní telefon a 30 procent dětí ve věku od 2 do 5 let umí ovládat smartphone.